

Institutionen för handel och företagande

TENTAMEN

Kurs: Arbetsmarknad och samhällsekonomi G1N

Examinationsmoment: salstentamen

Kurskod: NA120G

Högskolepoäng för examinationsmomentet: 6

Datum: 2025-12-12

Tentamenstid: 5 timmar (kl. 14:30 – 19:30)

Ansvarig lärare: Marie Lidbom

Berörda lärare: Hans Mörner och Marie Lidbom

Hjälpmedel/bilagor: Högskolans miniräknare

Övrigt

- Svara kortfattat, tydligt och med egna ord.
- Motivera alltid dina beräkningar och resonemang.
- Vid figurfrågor ska axlar, enheter och jämviktspunkter markeras tydligt.
- Använd gärna exempel och koppla till kursens teorier och modeller.
- Besvara alla delar i varje fråga.
- Försök visa förståelse för samband och analys även om du är osäker.

- Anvisningar
- ☐ Ta nytt blad för varje lärare
 - ☒ Ta nytt blad för varje ny fråga
 - ☒ Skriv endast på en sida av papperet.
 - ☒ Skriv namn och personnummer på samtliga inlämnade blad.
 - ☒ Numrera lösbladen löpande.
 - ☒ Använd inte röd penna.
 - ☒ Markera med kryss på omslaget vilka uppgifter som är lösta.

Poänggränser:

A (utmärkt)	B (mycket bra)	C (bra)	D (tillfredsställande)	E (tillräckligt)	F (underkänd)
55 – 60 poäng	49 – 54 poäng	43 – 48 poäng	37 – 42 poäng	30 – 36 poäng	0 – 29 poäng

Skrivningsresultat bör offentliggöras inom 18 arbetsdagar

Lycka till!

Antal sidor totalt 7

Marie

FRÅGA 1 – Utbud och efterfrågan och marknadsmodellens brister (totalt 10 poäng)

- a. *Prisbildning på varumarknaden – marginalnytta, betalningsvilja och nyttomaximering (2 poäng)*

Utgå från efterfråge-begreppet.

Förklara hur kopplingen mellan marginalnytta och betalningsvilja påverkar en konsuments efterfrågan på en viss vara.

Beskriv också vad som menas med att konsumenten nyttomaximerar.

Använd ett eget enkelt exempel för att tydliggöra resonemanget.

Ett tillräckligt omfattande svar kan bestå av cirka 4 - 6 meningar, men det går också bra att skriva något längre om du behöver.

- b. *Prisbildning på varumarknaden – marginalkostnad och vinstmaximering (2 p)*

Utgå från utbuds-begreppet.

Förklara hur ett företags marginalkostnadskurva utgör grunden för företagets utbudskurva i ren/perfekt konkurrens.

Beskriv också hur företaget använder denna utbudskurva för att välja den kvantitet som maximerar vinsten vid ett givet marknadspris.

Avsluta med ett enkelt exempel som visar hur en förändring i pris påverkar företagets utbud.

Ett tillräckligt omfattande svar kan bestå av cirka 4 - 6 meningar, men det går också bra att skriva något längre om du behöver.

- c. *Marknaden för pizzor (2 poäng)*

Anta att marknaden för pizzor i Skövde kan beskrivas med följande linjära funktioner:

Efterfrågan: $Q_D = 9\,800 - 40P$

Utbud: $Q_S = 2\,000 + 20P$

, där P är priset i kronor per pizza och Q är antal pizzor per dag.

Beräkna jämviktspriset (P^*) i kronor per pizza och jämviktskvantiteten (Q^*) i antal pizzor per dag.

- d. *Marknaden för pizzor i Skövde – löneökning och effekter på utbud, pris och samhälle (4 poäng)*

Anta att pizzabranschen i Skövde påverkas av att genomsnittslönen för pizzabagare ökar till följd av brist på arbetskraft, exempelvis därför att många erfarna pizzabagare har gått vidare till andra serviceyrken samtidigt som efterfrågan på pizzor har ökat.

Diskutera vad som händer med utbudet, priset och kvantiteten på pizzor och analysera vilka effekter detta kan ha för konsumenter, företag och arbetsmarknaden (utgå från modellen för utbud och efterfrågan).

Resonera också om vilka samhällsekonomiska konsekvenser detta kan få för konsumenter, företag och arbetsmarknaden av pizzabagare i Skövde (använd utbuds- och efterfrågemodellen).

Avsluta med en kort reflektion kring modellens styrkor och svagheter när den används för att beskriva denna situation.

Ett tillräckligt omfattande svar kan bestå av cirka 6 – 10 meningar, men det går också bra att skriva något längre om du behöver.

Marie

FRÅGA 2 – Arbetsmarknaden (totalt 10 poäng)

a. Arbetskraftens utbud (2 poäng)

Förklara några av de faktorer som påverkar utbudet av arbetskraft.

Ge också ett exempel på hur arbetskraftsutbudet i Sverige har förändrats sedan 1950-talet eller kan påverkas av samhällsutvecklingen.

Ett tillräckligt omfattande svar kan bestå av cirka 4 - 6 meningar, men det går också bra att skriva något längre om du behöver.

b. Arbetskraftens efterfrågan och jämviktslön (2 poäng)

Beskriv hur efterfrågan på arbetskraft bestäms i en marknadsekonomisk modell.

Förklara hur jämviktslönen uppstår.

Ge ett kort exempel på en faktor som kan få jämviktslönen att stiga.

Ett tillräckligt omfattande svar kan bestå av cirka 4 - 6 meningar, men det går också bra att skriva något längre om du behöver.

c. Arbetslöshetens orsaker (2 poäng)

Redogör för två olika orsaker till arbetslöshet med utgångspunkt i de teoretiska förklaringar som diskuteras i kurslitteraturens arbetsmarknadsavsnitt.

Diskutera kort hur dessa orsaker kan påverka svensk arbetsmarknad.

Du kan t.ex. välja att förklara strukturell arbetslöshet, friktionsarbetslöshet, eller konjunkturell arbetslöshet, med stöd av kurslitteraturens teorier.

Ett tillräckligt omfattande svar kan bestå av cirka 4 - 6 meningar, men det går också bra att skriva något längre om du behöver.

d. Fördjupad analys: Lönebildning, arbetslöshet och svensk arbetsmarknad (4 poäng)

I Sverige förhandlas löner ofta kollektivt mellan fackföreningar och arbetsgivarorganisationer, vilket skiljer sig från en mer individuell lönebildning.

Diskutera och analysera hur denna typ av centraliserad löneförhandling kan påverka sysselsättningen och arbetslösheten i Sverige.

Resonera kring både möjliga fördelar och nackdelar med att löner sätts på denna nivå istället för helt individuellt.

Avsluta med en reflektion kring styrkor och svagheter hos de ekonomiska modeller som ofta används för att analysera lönebildning och arbetsmarknad – till exempel klassisk arbetsmarknadsteori, keynesiansk teori och matchningsteori – särskilt med tanke på hur väl de kan förklara en arbetsmarknad som den svenska.

Ett fullgott svar som täcker alla delar av frågan kan vara ungefär 8–12 rader långt.

Marie

FRÅGA 3 – Kapitalmarknaden (totalt 10 poäng)

a. Illustrera och förklara hur priset på en aktie bestäms (2 poäng)

Rita en enkel figur där priset på aktien (aktiekursen) finns på den vertikala (y-) axeln och volymen, det vill säga antalet aktier som köps och säljs, på den horisontella (x-) axeln. Visa utbuds- och efterfrågekurvorna i figuren. Visa också i figuren hur utbud och efterfrågan påverkas vid ett optimistiskt respektive pessimistiskt stämningssläge på marknaden.

Förklara med egna ord hur förväntningar om framtida avkastning, stämningssläge (optimistiskt eller pessimistiskt) och ny information kan få köpare och säljare att ändra sitt beteende, så att aktiepriset rör sig uppåt eller nedåt. Glöm inte att förklara varför priset förändras när stämningssläget skiftar.

Ett tillräckligt omfattande svar kan bestå av cirka 6 meningar, men det går också bra att skriva något längre om du behöver.

b. Räntor och företagets kostnader (2 poäng)

Utgå från kreditmarknaden där räntan (marknadsräntan) bestäms av utbud och efterfrågan på krediter.

Beskriv med egna ord hur en förändring i marknadsräntan kan påverka företagets investeringsbeslut och deras kostnader för att finansiera verksamheten.

Förklara också kort hur detta kan få konsekvenser för företagets efterfrågan på arbetskraft.

Ett tillräckligt omfattande svar kan bestå av cirka 6 meningar, men det går också bra att skriva något längre om du behöver.

c. Aktien, företaget och arbetskraften (2 poäng)

Anta att ett företags aktiekurs sjunker kraftigt under en period.

Resonera kring hur ett kraftigt fall kan påverka företagets möjligheter att finansiera investeringar, företagets kostnader och företagets efterfrågan på arbetskraft på kort sikt.

Resonera hur ett kraftigt fall i aktiekursen kan påverka företagets möjligheter att få kapital för att finansiera investeringar, företagets kostnader och därmed företagets efterfrågan på arbetskraft på kort sikt.

Det räcker att du svarar med cirka 4–6 meningar, men behöver du skriva något mer är det ok.

d. Fördjupad analys: kapitalmarknaden och arbetsmarknaden (4 poäng)

Diskutera och analysera hur utvecklingen på kapitalmarknaden (t.ex. förändrade aktiekurser, räntor och investeringsförväntningar) kan påverka den svenska arbetsmarknaden på kort och medellång sikt.

Resonera kring både möjliga positiva och negativa effekter för sysselsättning och arbetslöshet.

Avsluta med en reflektion över styrkor och svagheter hos de mikroekonomiska modeller som används för att analysera dessa samband.

Tips: Ett fullgott svar som täcker alla delar av frågan kan vara ungefär 8–12 meningar långt, men behöver du något fler går det bra.

Hans

FRÅGA 4 (totalt 10 poäng)

a. (3 poäng)

Vad är ett produktionsgap? Rita figur och förklara.

b. (2 poäng)

Vad är det för skillnad på penningpolitik och finanspolitik?

c. (3 poäng)

Vad får penningpolitiken för uppgift om växelkursen är fast?

d. (2 poäng)

Hur ville Keynes att man skulle minska arbetslösheten?

Hans

FRÅGA 5 (totalt 10 poäng)

a. (4 poäng)

Antag en expansionspolitik och beskriv hur arbetslöshet och inflation kommer att utveckla sig enligt teorierna för den långsiktiga Phillipskurvan. Rita även detta i en figur.

b. (3 poäng)

Varför fungerar penningpolitik bättre om man har rörlig växelkurs än om den är fast?

c. (3 poäng)

Rita en figur och beskriv effekten av en tull. I boken ger han ett exempel där skjorttillverkare lyckas vinna gehör för en tull på deras produkter.

Hans

FRÅGA 6: (totalt 10 poäng)

a. (3 poäng)

Vad är en multiplikator?

b. (4 poäng)

Vad är värdet av multiplikatorn om den marginella konsumtionsbenägenheten är 0,9?

Hur mycket ökar BNP om staten ökar utgifterna med 100 miljarder kronor?

c. (3 poäng)

Beskriv och rita i figur Keynes som specialfall.

Formler

Konsumtionsfunktion

$$C = C_0 + mpc(Y - T)$$

$$C_0 + S_0 = 0$$

$$mpc + mps = 1$$

Marginella konsumtionsbenägenheten = mpc

Marginella sparbenägenheten = mps

Marginella importbenägenheten = mpm

Import då nationalinkomsten är noll = m_0

Marginella konsumtionsbenägenheten betecknas som mpc och multiplikatorn är K i formeln.

$$K = \frac{1}{1 - mpc}$$